

СЕКЦІЯ XVII. КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

ЗБЕРЕЖЕННЯ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Дуборез Олександра Анатоліївна

Здобувач вищої освіти факультету дизайну та образотворчого мистецтва
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

Український культурний ландшафт пронизаний традиціями та звичаями, що формувалися протягом багатьох століть. На зламі століть ці культурні вияви зазнали відродження, ставши ще більш значущими в сучасному суспільстві. Наявність власної мови, унікальних звичаїв, та ідентичності є критичними елементами для існування будь-якої нації. Вважається, що втрата пам'яті про традиції предків призводить до втрати зв'язку не тільки з власною історією, але й з духовним світом.

Українські традиції відображають унікальне бачення світу, взаємодію з природою та міжособистісні відносини. Це безцінний ресурс, який допоміг народу не лише вижити в історичних випробуваннях, але й зберегти свою ідентичність, розвиваючись та вдосконалюючись.

Активні зусилля України на шляху до здобуття справжньої незалежності створюють передумови для прогресу в області універсальних моральних цінностей та гуманітарних принципів. Перемога цих прагнень може привести до значного просування у сфері збереження і розвитку народних традицій, зміцненні ролі національної культури. Ці очікування вже знаходять своє втілення у формі законодавчих ініціатив. Наприклад, з давніх часів після домінування ідеології, що відкидала релігійні цінності, у 1991 році рішенням Верховної Ради України встановлено державні свята, серед яких Різдво, Великдень і День Святої Трійці. Це стало частиною ширшого руху направлено на відродження національної ідентичності, мови та культурних цінностей [1, с. 65].

Перед набуттям Україною незалежності, етнографія функціонувала переважно у своєму класичному вимірі. Проте з моменту здобуття незалежності, перед науковцями у сфері гуманітарних наук постали виклики щодо оновлення методологічних підходів, ревізії джерельної бази та переосмислення напрямів дослідження. У відповідь на ці потреби у Київському національному університеті ім. Т. Шевченка під керівництвом тогочасного декана історичного факультету, професора А. Г. Слюсеренка, було ініційовано створення кафедри етнології та краєзнавства.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, значне місце займають етнологічні, фольклористичні та народознавчі дослідження, які є ключовими для збереження національних традицій та звичаїв. Ці дослідження не лише сприяють культурному збагаченню, але й відіграють важливу роль у сфері державного управління, де розуміння культурного контексту соціальних явищ і врахування етнокультурних потреб населення стає запорукою економічного розвитку. Наукова робота в цьому напрямку важлива для підкреслення нерозривного зв'язку

національної культури з європейською та світовою спільнотами, відкриваючи Україну як активного учасника глобального культурного процесу.

Серед численних ініціатив, спрямованих на популяризацію українських традицій, варто відзначити діяльність Олега Скрипки, лідера відомої рок-групи «Воплі Відоплясова». Його інноваційний підхід до організації культурного простору, де традиційна музика зустрічається з сучасною рок-сценою, привернув увагу шанувальників обох жанрів до глибин українського фольклору. Зусилля Скрипки втілилися у створенні «Вечорниць» та етно-фестивалю «Країна мрій» у Києві [3], який зібрав на одній сцені автентичні колективи, фольклорні ансамблі та гурти стилю «world music». Фестиваль став прикладом успішної взаємодії виконавців та глядачів, демонструючи відмову від традиційної сценічної взаємодії на користь більш відкритого та діалогового формату виступів.

У сучасний період Україна, зіткнувшись з викликами глобалізації та активно інтегруючись у європейське співтовариство, продовжує берегти живі витoki своєї культури, зокрема фольклорні та музичні традиції. Ці непорушні острівці автентичності демонструють глибоке коріння народних обрядів і пісень, які не піддалися зникненню у вирі історичних змін.

Сьогоднішній розвиток фольклористики в Україні представлений широким спектром діяльності, де можна виділити дві основні течії. Перша – це зусилля дослідників, етнографів, які занурюються у вивчення та відродження сільської культури через наукові реконструкції. Одним із прикладів такої діяльності є діяльність тернопільської організації «Вертеп» для членів якої фольклор служить не просто об'єктом відтворення, але й джерелом духовного збагачення.

Останні два десятиліття також стали свідками виникнення численних фольклорних фестивалів національного та міжнародного масштабу, що сприяють збереженню і популяризації народної пісенної традиції. Яскравим прикладом тому є фестиваль «Берегиня», що регулярно проходить у Луцьку, залучаючи до участі як колективи, так і сольних виконавців, в репертуарі яких присутні обрядові композиції з різних періодів року.

Задача збереження, відродження та поширення традиційних українських народних свят стає пріоритетною для сучасного музейного простору в Україні. Важливим аспектом цієї діяльності є не тільки охорона матеріальних артефактів, але й передача знань і цінностей, які є фундаментом народних традицій, сформованих протягом століть. Таке завдання спрямоване на підтримку культурної ідентичності та сприяє розвитку культурної свідомості, виховуючи повагу до історичної спадщини і культурного розмаїття.

НІЕЗ «Переяслав» виступає яскравим прикладом такої діяльності, демонструючи заходи з метою збереження і популяризації народних свят. Ініціативи з відновлення народних розваг, побутових традицій, святкових та обрядових практик стали ключовими елементами культурно-освітньої стратегії комплексу. Використання нових методологій у цій роботі дозволяє організовувати масові гуляння та відтворювати обряди, типові для українських свят, таких як Різдво, Масляна, Зелені свята, а також у рамках проведення Всеукраїнського фестивалю майстрів народного мистецтва «Переяславський ярмарок».

Відтак, експозиційний простір Музею архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини перетворюється на справжнє середовище традиційного села, де збережені під відкритим небом архітектурні пам'ятки дозволяють відвідувачам зануритися в історичний контекст та відчувати атмосферу минулих епох. Цей ефект переходу не тільки у просторі, але й у часі, посилюється завдяки історичним

реконструкціям, ландшафтному дизайну скансену та відтвореним на його території обрядовим виставам [2, с. 62].

Таким чином, можна констатувати, що окреслений період характеризується значним прогресом у відродженні та популяризації української культурної спадщини. Важливу роль у цьому процесі відіграють музейні установи, етнографічні комплекси та культурні ініціативи, що забезпечують не лише фізичне збереження артефактів, а й передачу нематеріальних цінностей і знань наступним поколінням. Збереження народних традицій в Україні на початку XXI століття свідчить про глибоке вкорінення та повагу до національної культури та історії, водночас забезпечуючи передачу унікальних знань і цінностей майбутнім поколінням.

Список використаних джерел:

1. Бабенко Н. Б. Українські народні традиції, свята і обряди як прояви сімейної культури. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2013. № 2. С. 62-67.
2. Микитченко С. І. Збереження, відтворення та популяризація традиційних народних свят у Національному історико-етнографічному заповіднику «Переяслав» у світлі новітніх методологічних тенденцій в музейній справі. Краєзнавство Запорозжя. 2018. № 2. С 57-66.
3. Kraina Mriy URL: <https://www.krainamriy.com/> (дата звернення: 21.03.2024).